

КОЛЕСНИК Тетяна,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного трудового
права та права соціального забезпечення
Донецького державного університету
внутрішніх справ*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ І РОЗВИТОК: ПОГЛЯД У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ УКРАЇНИ

Сьогодні європейська спільнота виходить із необхідності забезпечення кожною державою, яка претендує на членство в ЄС, відповідності її чинного та майбутнього законодавства праву європейського співтовариства настільки, наскільки це є максимально можливим. Як результат, у різних держав з'являється спільна система не лише загальних, а й галузевих принципів права, спільні цілі та завдання у зовнішній політиці, єдиний механізм правового регулювання суспільних відносин. Важливим елементом такої спільної системи є просування гендерної рівності (*gender mainstreaming*). Підписавши і ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна продемонструвала відданість демократичним європейським цінностям та взяла на себе зобов'язання «враховувати питання рівності між чоловіками і жінками при розробці та впровадженні законів, постанов, адміністративних положень та інших нормативних актів.

Гендерна рівність означає, що кожен має свободу для розвитку своїх особистих здібностей та свободу вибору без обмежень, пов'язаних із жорстко закріпленими гендерними ролями. Тобто різна поведінка, прагнення та потреби жінок і чоловіків враховуються, оцінюються й підтримуються рівним чином. Рівність між жінками та чоловіками розглядається як питання прав людини та як необхідна умова і показник сталого людиноцентричного розвитку сучасного, демократичного суспільства. Наразі Євроінтеграційна політика України складається з багатовекторних процесів спрямованих на перетворення

суспільних відносин у державі де ключовим вектором є Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами членами, з іншої сторони. Слід зазначити, що Глава 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» – вказує на зобов'язання Сторін посилити діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації [1]. На шляху досягнення цієї мети – необхідним є забезпечення гендерної рівності і рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень.

Слід зазначити, що Україна тривалий час перебувала під впливом гендерної дискримінації в багатьох сферах життя, що зумовлює наразі важливість упровадження європейських стандартів гендерної політики в Україні. Наразі забезпечення рівності жінок і чоловіків є одним із головних завдань державної влади. Втілення Європейських стандартів, щодо недопущення дискримінації за ознакою статі повинні сприяти створенню національного правового інструментарію нетерпимості до гендерної нерівності. Наявні стереотипи суспільної свідомості зумовлюють нагальну потребу в викоріненні усталених тенденцій щодо визначення становища жінки та чоловіка в державі.

Досягнення гендерної рівності є ключовим елементом у реалізації місії Ради Європи, суть якої – захищати права людини, підтримувати демократію та забезпечувати принцип верховенства права [2]. Слід зауважити, що помітний прогрес у забезпеченні рівності прав жінок і чоловіків у Європі не вирішив усі наявні дискримінаційні проблеми. Чинна Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр. передбачає шість стратегічних цілей: 1) запобігання гендерним стереотипам та боротьба з таким явищем; 2) боротьба з насильством щодо жінок і домашнім насильством та запобігання їм; 3) забезпечення рівного доступу жінок до правосуддя; 4) досягнення збалансованої участі жінок та чоловіків у процесі прийняття політичних і суспільних рішень; 5) захист прав

жінок та дівчат – мігрантів, біженців і шукачів притулку; б) реалізацію стратегії досягнення гендерної рівності в усіх політиках і заходах. Кожна стратегічна ціль сформульована на основі досліджень та моніторингу стану гендерної рівності у країнах – членах Ради Європи. Зазначені цілі є маркерами, які визначають політику держави з позиції забезпечення рівності прав жінок та чоловіків і можуть слугувати прикладом для нас.

Кабінет Міністрів України розпорядженням від 16 грудня 2020 року № 1578-р затвердив План заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, за яким Україною в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» [3] взято зобов'язання з забезпечення наскрізності принципів гендерної рівності в освіті, а саме: – розроблення та затвердження Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року; – затвердження плану заходів з реалізації Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року; – запровадження обов'язкової антидискримінаційної експертизи всього освітнього контенту; – гендерний аудит закладів освіти [4].

Сьогодні Україна чітко тримає свій курс до Євроінтеграції, а членство в ЄС являється однією з головних стратегічних цілей. В контексті наближення вступу до Європейського Союзу, як виконання однієї з вимог, було ратифікованою Стамбульську Конвенцію. Це означає послідовну орієнтацію на діючу в провідних європейських країнах модель соціальної ринкової економіки, перевагами якої є високий рівень соціальних стандартів і розвитку гуманітарної сфери, ефективний захист прав працівників, розвинута система соціального захисту та принцип гендерної рівності.

Позиція ЄС з досягнення гендерної рівності полягає в тому, що жінки і чоловіки повинні мати рівні права та можливості в усіх сферах життя суспільства. Для цього всі інститути ЄС мають впроваджувати проблематику рівності між чоловіками та жінками в усі галузі політики, всі програми і на всіх рівнях прийняття рішень [5, с. 7]. У 2022 році Global Gender Gap Index порівнював 146 країн. Згідно з даними звіту, рейтинг України у 2022 році знизився порівняно з попередніми роками. На даний момент Україна посіла 81

місце серед 146 країн. У 2021 році країна була на 74-му місці зі 156, а в 2020 році – на 59-му зі 153 [6]. Сьогодні, українське суспільство все більше поділяє принципи гендерної рівності, але дискримінація, на жаль, нікуди не зникає, для її подолання потрібна взаємодія і спільні зусилля органів державної влади, закладів освіти, громадських організацій у виробленні скорегованих дій.

Враховуючи вище викладене слід зазначити, що гендерна політика України, особливо в умовах вибраного курсу на побудову європейських демократичних інститутів, постає зовсім у новому, актуальному світлі й вимагає утвердження цінностей гендерної рівності як у суспільстві в цілому, так і в різних його інституціях зокрема. Це, насамперед, недопущення гендерної дискримінації, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень (передусім через обрання в представницькі органи та призначення на урядові посади), забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків щодо поєднання професійних і сімейних обов'язків.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014р. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1678-18>

2. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy2023-ukr-new2/16808b35a4>.

3. План заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності, затверджений Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1578-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1578-2020-%D1%80#Text>

4. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>

5. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Gender_rivn.pdf

6. Global Gender Gap Report 2022. INSIGHT REPORT JULY 2022 – 2022 URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf

КОНОНЕНКО Тетяна,
*професорка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету №1
Донецький державний університет
внутрішніх справ, докторка філософських
наук, професорка*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Гендерна рівність є обов'язковою умовою забезпечення прав і свобод особистості, функціонування громадянського суспільства та правової держави. Вона передбачає рівний правовий статус різних статей і гендерів, збалансованість можливостей їх участі в економічній, політичній, соціальній і культурній сферах суспільного життя, забезпечення рівних умов для саморозвитку та самовираження, відсутність обмежень або привілеїв за ознакою статі та гендеру.

Гендерні дослідження як окремий напрямок наукової діяльності спрямовані на аналіз і подальшу трансформацію сталого світового порядку, його реформування на засадах гендерної рівності. Об'єктом і предметом таких наукових пошуків виступають сутнісні характеристики, ціннісно-сміслові орієнтири різних статей і гендерів, історія та характер їх взаємовідносин, нові підходи до статевої та гендерної культури, визначення майбутнього з урахуванням гендерної рівності.

За тематикою виділяють такі напрями гендерних досліджень:

- гендер як засіб соціологічного аналізу;
- гендер в рамках жіночих досліджень;
- гендер як культурологічна інтерпретація;